

Њеџар џ. бошковски

некој ме ўми

Пагам во тути јамки што ги нема
а што влечат на триста и триесет страни
Во едни мојот облик див ѕвер го зема
во други чиста рака од апеч ме брани

Кој ме врти тоа везден како умее и знае
па ме кити ил ме фрла в морна страв
Подла собласт лажна што е за да трае
празна стомна да подигнат ли ми страв

Што ли на ум има и што ли пребарува тука
тој незнаен глас што подземе ме: клука;
ветерот заборава што пепелот му рекол

Играва што милум-силум низ витли ме враќа
само смешна игра ли е штом ме праќа
со една нога в рај со друга в некол.

сторенија

Сениште осмоного на згрбен човек јава
кој ни жив ни мртов се тегне под ова лишка
Со шест нозе го стеге со една му толчи глава
во друга место знаме разева гласна бришка

Додека конски череп сомнева во оваа шета
од смеа умира изгледот кокал од крава
Со глас на петел се јави ден мртовец сега
а место сонце месечина еве се врева

Некој сакал да стресе нешто што ќе го следи до века
но симнало од неговите плеќи да тргне тоа го чека:
овојпат простете мртвите не се криви

Сторенија кој ми стори кој ми избра таква казна
да папувам над укаси што ги нема ни во сказна
пред овие грдосии на сенки од луге живи.

тајна

Верен слуга закопај тајна за да се смири
но на тоа место израснал боз што се гуши
Од бозот овчар шупелка зделкал што свири
Царот Тројан има кози уши

Во црн ковчег полутола убавица се спужа
а вештер брадест наведе ја пили и очи вага
Неверидна селка од грклен до грклен кружи
што гледаш вистина — ќе биде лага

Затнато шише исплива од долга водна мрака
и удри од него чума штом падна в прва рака:
ај врати ја назад ти таа слика

Со опромно уво еден лави земни нешта грешни
а друг очакрен в ѕвезди знаци изнаога смешни:
против себе светот талалика.

песји јазли

Цвет месоджер со мрсен јазик устата ја мази
и подбивно гледа на сончоглед што завртил глава.
Е треба ли да праша дали го сака или го мрази
она што својот живот за негов живот го дава

Додека жежи-пече заринато ја фали оваа ука
денинок тути јајца прегладна плтца квачи
Се веди нова глупоста да ја и куќа
сонцето е криво за сите земни задачи

Змијата страсно се слади голтајќи ги своите мали
а штрк ја чека и очи наид оваа глетка тали:
Сончогледот нека праша дали се овие закони здрави

Дали е мамка или е тоа само пресилена драма
пред очите на оној што се фаќа за гола кама:
жолт пајак мрежа скришна за пресрет отровен
прави.

арам

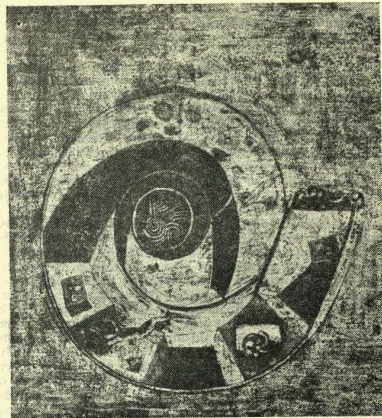
Некој ни ги раси очите што ни трепкаат на тилот
а во просово врло дебне мокта на Хариба и Сида
Под кожата на светот дробчи бојата на смилот
арам укошт арам слава арам среќа арам сила

Некзнетата вина во своето смиско дуво се пикна
оставајќи и можност за утешна клетва на својата
жртва

Пред да заборава на ова небо нечујно крикна:
што ако мртвата вистина никогаш не е мртва

Не сака да му се врати она што гаволот даде
само нека е вешт оној што дете од мајчина утроба
краде

Доброто пуштете го да живее во мирен храм
Како магла голем а стар и тежок како валаг
по злото што кружи запрекувајќи трага
се движи тој збор од чемери и срам: арам.

BRANKO MILJUS zaboravljena sadržina puža, 1962.

МАЊЕ ПОЗНАТЕ ГЕЧИ:

НЕКОЈ МЕ УЊИ — неко мисли на мене;
јамки — замке; влечат — дуку; апеч — ујед; везден
— стално; стомна — тештаја; пребарува — претра-
жује; клука — кљује; витли — врлози; што ме
праќа — чим ме шаље.

СТОРЕНИЈА — магизе; сениште — утвара;
тегне — вуче; лишка — авет; бришка — крпа соду-
пера; череп — лобања; сончева — сумања; кокал —
кост; следи — прати; симнало — скинуто; стори —
учинити; папувам — малаксавам; оказна — оскаса.
ТАЈНА: шупелка — свирала; зделка — изде-
љао; убавица — лепотица; боз — зова; вештер —
вештач; грклен — гркљан; лага — лаж; затнато ши-
ше — загушена флаша; очакарен — избечен; тала-
лика — талаличе.

ПЕСЈИ ЈАЗЛИ — пасји чворови; подбивно —
подсмешливо; сака — волти; заринато — промучко;
ука — знање; жежи-пече — зривање; квачи — ле-
же; штрк — рода; глетка — прозор; и — јој; веди —
пилли; пајак — паук; скришна — скривена; пресрет
— у сусрет.

АРАМ — анатема; раси — труни; тил — врат;
дебне — вреба; дробчи — бубри; вина — кривина;
дуво — змијска рупа; запрекувајќи — кријући;
движи — креже; збор — реч.

branimir donat

NA SAV GLAS

Има у модерној српској поези-
ји једна врло симпатична пјес-
ничка школа, школа говора, школа
експресивног бунцања, порта-
ња, али увјек неуморног испи-
тivanja језика, па према томе и
искушења поезије саме. Медји
може бити поеве раздвојити од на-
саму природу поезије по ствара-
лачком увјеренју тих пјесника
неће битно утјецати. Зато они у
извесној мјери склони неконвен-
ционалностима у првом реду испи-
тују оне регионе језика у ко-
јима се људски глас најчешће и
креће. Није у питању, додуше, са-
мо извесна екстравагантност њи-
ховог фиктивног и по свему су-
дечки гнидје изреченог пјесничког
програм. Понека пјеснова пјес-
ма или понеки стих случајно ќе
бити близу досјетке, налик звуков-
ној шаји, повик упућеном некој
распојасаном хихотању. Кад
смо у почетку рекли да се ради о
једној пјесничкој школи говора
нисмо ни тренутак помислили да
се ради о групи логотапа. Баš на-
против: на људе гласне, брбливе,
моћнике ријечима, укратко живе
пјеснике који своју поезију осли-
варују методом посве налик на-
шем комуникационом говору. Ми
смо сасвим свјесни да та глас-
на, па понекад чак и урнебаса
вокација нићим не гарантира по-
етску вокацију што нам је пруж-
а напр. херметичност једног
Mallarme и Valerya, али није ли
она неопходна да нас поново
увјери у могућност постојања
поезије и лиричности у сферама, ко-
је већи дио нае, и не само нае
поезије презире. Увјерени смо да
све није поезија, али исто тако да
све може постати поезија. Али жи-
вот овог пјесништва не може се
исцрпити у пасивном прихваћању
једне овакве формулације. Оми
пјесници свагда пјесници животне
праксе. Сваки покрет, сваки слу-
жајни уздах, хихот или vapaj мо-

гу бити не само повод за пјес-
му, него шта више својом аутен-
тичношћу може понекад бити пјес-
ма.
Radi се о пјесницима Branisla-
vu Petroviću и Matiji Bečkoviću,
пјесницима радосно заокруженим
догађајима око себе у којима и
сами настаје свим силама узети
ућеће. То су пјесници дубоко
уронјени у пјенушаве сокове жи-
вота којима хране пупове ове
код нас прилићно нове и осебјуне
ликности. Тај живот који њих фа-
сцира јест живот контрадикција,
некохерентности, живот истовреме-
но бућан и тром, весело и тућан,
препун сензација за устреptала
чуда. Ови пјесници vole ријечи из-
над свега, али не у смислу лек-
сичке езоетерике једног Nastasije-
vića, њима су ријечи само медиј
у којем могу бити безобзирни
љубавници, страшни и дивљи.
Metak lualica Matije Bečkovića
пogађа у срце, он сигурно
пробља оклоп нае склеротичко
интелектуалистичке подозривости
својом хитрошћу и изненађују-
тећним погодиком. Нећу тврдити
да су ми сви метци прави, има и
бонака по и опасних дум-дума,
али и они који евентуално залутају
у било који нао орган, крв ќе
прије или касније доплавити до
срца. Ти метци лете у нашу нову
поезију, звијезде, пунчеви се по-
некад и сувише јакно тују, но по-
некад се у тој бућности открива
многа сарма. I Vladimir Vladi-
mirovic Majakovski пјевао је
„Na sav glas stvorivši svojom
glasnošću, direktnim obraćanjem
živom auditorijumu novi oblik lirič-
nosti koja bi uvijek na umu ima-
la не само свој свијет него и сви-
јет око себе. Bečković је у том
нићу својом поезијом инстали-
рао дејанто што срјета, које ка-
кава прилућа радарска стани-
ца, као недјелјиви дио једног
цјеловитог одбраменог система ли-
рике и лиричности, непосредним ос-

лућкиванјем ванjskih збивања,
провира бундност поезије. Као
програм ова као и свака слична
поезија била би можда чак и про-
маја, али као непосредна реак-
ција на поезију целомудрености,
лајне осебјаности или најодруж-
није плаћивости она је апсолут-
но прихватљива, шта више у овом
тренутку чак и нућа. Желим по-
некад читати пјесника који куне,
и једи и спава као и остали људи,
а да му ипак при томе његова
поезија не постане банална и ис-
кључиво заокружена ефеменним
атракцијима. Ипак, био бић поспе
некритичан када бић апсолутно
вјеровао у све Bečkovićeve џа-
риле и помислио да су се раз-
виле саме из себе. Не, напротив
свијестан сам да се у тој поези-
ји врло често могу назрјети сје-
не разних утјечаја или пак саж-
њих дојмова лектире, но ипак
они чине једно јединствено тје-
ло, један цјеловити организам.
Srpska поезија pedesetih godi-
na била је под врло снажним ин-
јечаем поезије Sergeja Jesenji-
na, i то оног березовијев есејима.
Употрибу су се читали стари при-
јератни Пешићев пријеводи и та-
ко се је мало по мало створило
ideal ристајиног пјесника, неоте-
сане бекрије хулигана, пјесника
чији се цјелокупно копномо може
утопити у неувеликој бочи ракље.
Majakovski службено цијенји и
указиван као сјајни узор више се
recitирао по службеном приредба-
ма него што се помно, ствара-
лачки читао. Zogović је је својим
избором дао сувише протокол-
лираног, једнообразног, предста-
воу нам га је плошног Majakov-
skog а неке агитпроповске афише,
заборавио је тог нјезог љубав-
ника, тог смијелог експеримента-
тора. Ова нова пјесничка школа
открива она нам подручја инспи-
рације која су заокруженим ра-
Majakovskog. Између пароле и не тре-

ba postojati разлике, između
uparolozene fraze državotvornog
rječnika i najsuptilije, а ипак
експлозивне, метаfore не треба
се осјећати разлика. Bečković сво-
јом verbalnom imaginacijom по-
кушава те обичајене и непре-
мостиве разлике премостити:
„Poeziju treba koristiti kao
muklearnu energiju“
или
„Ta žena taj gigant ta država
u državi“
Ova поезија покушава лирићност
двести на estradu, покушава
својом бућном и младањком
орјепношћу опћарати цијелу око-
лину. Између промашта Bečković
је изабрао громогласно увјера-
вање, sugeriranje kaskadama ри-
јећи, јако емоционално наглаше-
ним метафорам а и својој из-
ворности Bečkovićeва поезија рас-
трзана, некохерентна, састављена
од слухних звучних и смислених
асоцијација, пуна активистичких су-
гестива једне емоционално непо-
рочне младости усвојила је мно-
го искуства пјесника својих не-
последних претходника. У самој
конструкцији многих стихова еви-
дентно се осјећа непосредан утје-
цај пјесништва пок. Branka Milju-
vića, његов изразито гномички стих,
склоност афористичности, формули.
Иако је Miljkovićeва поезија по
свом карактеру посве другачија,
можда чак и супротна с основним
интенцијам а које покрече Metak
lualicu, Bečković покушава чак
и преуети неке бине симболе, али
надат се да се с вremenom у
том пјесништву посвема превла-
дати квалитете говора, вријед-
ност експресивности говорних
конструкција и да се insistирање
не поетићности неће тако често су-
ретати као у овом заврпо Beč-
kovićeвом првенцу. Вјерујем да
сада нису компарације толико бит-
не, али увјерен сам да тек поја-
вом лирићара као што су Branislav
Petrović (Moć govora) и сада Ma-
tije Bečkovića откривен за нашу
свremenу поезију тај до сада
нецијенјени глас поезије. Поезија
геста и непосредног обраћања
писана у Bečkovićeвом случају
кроз мрену првог пјанства,
створена је из неког стања опти-
јености, које није прешло јос у
mamurluk. Отуда и потече сва
напетост, која пријети ланчаном
реакцијом осјећаја, атомском фи-

siјom. Tome можда потпомнаје и
сама пјесничка техника овог
пјесника. Пјесме с римам а по-
најчешће су му парнајци и својом
непосредном елиптичношћу
стварају дојам гноме. Ако се
потрудимо да продremo у misao-
не дубине многих његових пје-
сама, па чак и оних понајбољих
стихова, открићемо једну не-
цјеловиту мисаоност, па понекад
чак и свијесну тежњу за ефекти-
ма. Као предмет Bečkoviće
поезије не јављају се само не-
посредне реакције на животне
ситуације, како би то можда
најчешће и очекивали. Исто тако
често суавићемо и упорно insistira-
ње да се напише лирска пјес-
ма о пјесми. Али, иако те етиде
pour une l'art poetique понекад
откривају понека занимљива рје-
шенија, ипак међу њима чемо
узалуд тражити онај глас који нас
код Bečkovića одушевљива, а то
је један напути, робустни, безоб-
зирни, хулигански, halbstarckerski
mentalitet који тежи апсолутном
посједовању свег оног што га
узбуђује и одушевљива. Elegič-
нији од Branislava Petrovića, и
више склон утјечјима, засада
манје проћисчен глас Bečkoviće-
ве поезије попут овртка неке
усплаћене птице које евркатом
жели изај из себе саме, која би
се својим лијетом htјela надјел-
тити, птица пјесништва која је за-
лутала из једне рустикале faune
идилићног пејзажа трава, зова и по-
тока и допитовала прозрићним те-
лефонским и телеграфским жицама
кроз црвну мозговево абецеде до
неког узбућаног и нервозног сви-
јета. То показује и пјесникова
метафора која врло често користи
техничке usporedbe да постигне
ла адекватне лирске еквиваленте
станја која је покрече. Ова по-
зија је сва изван традиционале
нае лирићности, а ипак се непос-
редно надовезује на branckovску
традицију и ту традиционалност от-
крива својом у крајној конзек-
венци ипак elegičном вокацијом.
Одустајем од дефиниција, доду-
ше ова поезија ић понекад поку-
шава suggerirati, али тада онај
суптилни и аутентични парадокс,
угодни мерод осјећаја и осјећа-
ња подсећа на изворну суљач-
ност, spontanost и презир према
многај чености, коју нам нуди
својест деш модерног пјесништва.

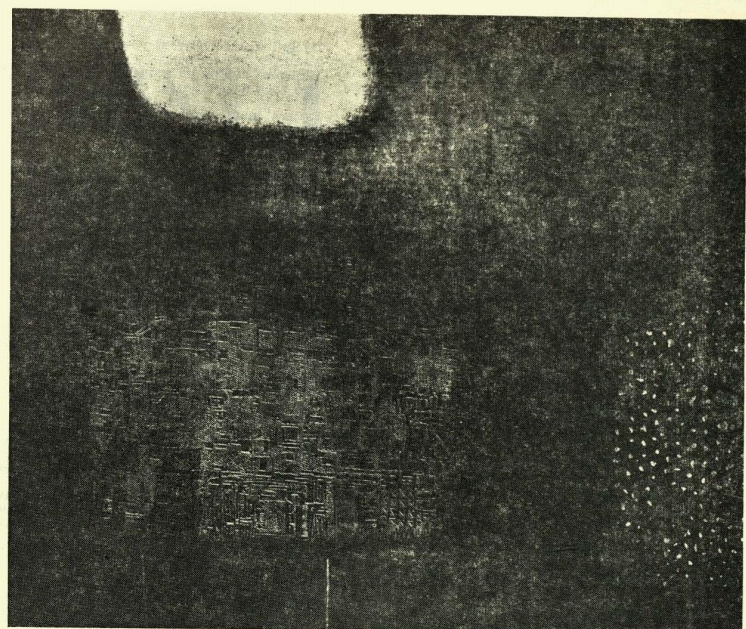

Stranci koji su dolazili da premeravaju okolinu Varoši postavljajući neko čudno kamenje sa još čudnijim znacovima nisu čitavo leto mogli razabrati gde su se obreli. Ali i pored toga oni su uporno postavljali znakove, gledali na durbine i nepotrebno mahali rukama da su mnogi Varošani mislili kako su to besposličari i ljudi iz sveta. Međutim, oni mudriji znali su da se tu podiže ili neko utvrđenje za municiju ili se trasira železnička pruga. Merili su po stranama, a za pomoćnike su obično uzimali iz Varoši besposličare ili siročinju sve dok nije neki Jafet napao i silovao ženu glavnog merača dok je čekala muža. Kasnije se pričalo da joj nije mogao ni nasmušliti i da je to ona preuveličala, jer se pretpostavljalo da je Jafet bez one stvari, ili ako je već ima, da je nikakva i da joj time ništa nije mogao učiniti. Dva dana kasnije njenog muža ubila je sunčanica, dvadeset metara od mesta gde ju je Jafet napao. Udarila mu je krv i na nos i na grlo a neki su pričali da mu je i žena pre dva dana, dvadeset metara od mesta gde je umro njen muž, isto krvavila, pa se ne zna gde je umro njen muž, što krvavilo, da je Jafet mogao nečim tvrdim, a pričalo se i to da i nju možda nije sunčanica udarila pa joj se od straha učinilo da je i Jafet silovao i da je ta krv taman iz nosa. (Jafet je, međutim, pričao da bi on i sestru samo kad bi ga pozvala). Bio je siguran da je ostala u drugom stanju i da se to on osvetio njenom mužu što mu je zakidao dnevnicu i što mu je dva puta opsovao oca za koga su Varošanci verovali da „nije valjao čak ni za opsovat.“ Stranca su zakopali, a žena mu je prvim vozom otputovala i vratila se šest meseci kasnije sa njegovim bratom, otkopala ga, prenela u limeni sanduk i odvezla. Tada se pronela priča da će se udati za Jafeta, da ga traži, da je pobacila, ali sve su to bile puste priče, jer Jafet je bio bolestan od neke nepoznate bolesti, vrlo opake i čudne.

No, čitava ta priča nas zanima zbog toga što su kod stranca pronašli neke zapise o Varoši, neke vrlo smešne priče kojih bi se stideo svaki Hercegovac, toliko smešne da su izgledale kao izmišljene i fantastične, a u stvari su opet bile tako istinite i odnosile se upravo na žitelje naše Varoši. Tačnije, to mu je ukrao Jafet i tajno čuvao sve dok se nije razboleo i umro da ga je bolest našla zbog toga što je nesrećni merač čitav svoj život posvetio tom ispitivanju i beleženju priča. To mu je bilo kao da se igrao sa bismo mogli ispričati zbog načina kojim je on pisao i često grešio, naročito u pisanju pojedinih reči, mada je ispisivao čitko, gotovo štampanim slovima. „Ta žena je udovica“, pisao je žena velikim slovima, „a udovica je potpuno promašio u značenju, jer po svojoj prilici i po sadržaju te priče udovica bi bilo nešto kao kurva. I u tom grešenju bilo je nešto čudno i izuzetno. Čitavim nekoliko rečenica ispisivao bi kako treba, a onda odjednom pogreši i ono što je možda malo pre napisao sasvim pravilno.

„Ja sam svako jutro rano ljubiti njeno čelo želeo da probudim u nju pravu ženu dostojnu moje lne i moja muškost koja je nasledena od mog oca, rodom Poljak i moja majka rodom Austrija, grofica Voren, zaljubljeni u dvoje čoveka, jedan moj otac a drugo ja, njen sin, baš do njena smrt 1911. godine na naše imanje kada je umrla ili bila ubijena, to se nije moglo tačno utvrditi i zbog toga što nije bilo tragova kojih više ima po licu moja udovica koja sam zaljubio ovde, baš u Hercegovinu u ovaj Varoš, od ljubljenja i kakvo je ona ne može razumeti jer pitala me jednom zašto ljubiti ženu koja je za spavati u krevet a ne za ljubiti na taj način, ali to grofe činite. Ja to ne budem nikad učila i to za mene jest slabo, vi grofe budete više spavati jeste više budete voljeni i ja vas onda ihdem uzeti za moj muž, ali ako vi mislite čeli život samo ljubiti moje lice, moj trbuh, moje noge, vi grofe idite dodavola u vašu zemlju, u vašu Austriju i onda nadite neku koju udovica i onda je tako ljubite koliko hoćete, ja možem naći u naša Varoš čoveka koj čemo zadovoljiti, priznajem da neće biti tako gospodin, ni tako otmene pokrete imati, ni tako pevati uve kao ti, ali ja grofe ne volim da me ljubite po trbuhu, a ako i volim, volim samo malo a ne čitave sate i sate kako to vi činite, čitave noći, ako bi tako radili uvek, vi bi grofe potpuno umreli ljubiti, a meni to nije ništa a kada pokušate nešto više to radite isuviše gospodski, otmeno, brzo, i ja tako nevolim, niti budem ikome volela spavati na takl način, jest, ne ljubite vi, ste grof i tako puno cenim, vi imate uvek najlepše mašine, vi imate zlatne prsten, uspomena od neka isuviše pametnija od mene, neka pravica dnama iz ovaj veliki svet, to oni vole, ali ja ne mogu više ovako nastaviti, svakog put isto, ovo već mesec dana, vi ste jedno veće od ljubiti dugo zaspali, klonuli ste grofe, i iz usta vam je tekla neka pena i silvala se na moj trbuh, eto zbog taj način ja više neću da me iko stane ljubiti tako dugo, ja budem odredila vrlo malo i ovo primite kao da seoprostimo jer ja našla sam našeg čoveka, tačnije je prešla tri stepenika ponovo je vratila u tašnu i čitav ovaj prostor prešla ne obazirući se nigde sve dok joj nije prišao Jafet, bojažljivo i vrlo učtivo, da je čak skinuo svoj mašni kačket i pre nego je progovorio jednu reč, tačno dva minuta, prevratio ga i okretao

PONS ISABEL (BRAZIL) prava pica, 1932.

mirko kovač

10-74545415

JAFET, JOSIF I

u rukama. Udovica se držala kao da ga i ne primećuje, zatim je skrenula prema groblju i zadržala se ispred jednog groba, naprezala se da pročita, približavala se toliko da je gotovo nosom upirala pravo u godinu rođenja pokojnika. Tada je Jafet iza njenih leđa rekao:

— Poznavao sam ga.

Udovica se okrenula i zamolila ga da joj pročita što tu piše, a Jafet joj rekao da ne zna čitati ali da zna šta piše. Dodao je da je on iskopao taj grob i da je tada bila najveća žega i da je za iskavanje dobio srebrni novac. Zna se jedino da je pokojniku bilo ime Jakonije. Mogli su misliti da je sveštenik ili nadzornik ove parohije i da je umro od španjolske u vreme dok je držao propoved. Međutim, neki kažu da je on ovde držao časove iz crtanja i obučavao decu imućnijih roditelja i da je stanovao u o- noj kući na izlazu Varoši i da se posle njegove smr- ti kuća zatvorila tako da je sada prekriva prašina

— Kakva prašina, rekla je udovica, i izvadila ma ramicu na isti način kao kad je izašla iz crkve.

Prašina, odgovorio je Jafet, čitava je kuća zatrpana.

ali neki su pričali da je živeo sa sestrom ovdašnjeg sveštenika Jefimija. Znam da je dolazila kod njega sa nekim blokom i crtežima i da se jednog jutra razbolela i u velikoj vrti i buncaju pominjala njegovo ime i rekla kako treba da joj nacrta vuk pre nego umre. Međutim, nikad nije umrla, pa ni danas. Ako se sećate one samoranice što je prešla da živi na selo, to je Jefimijeva sestra. Sada živi sama i od jutra do mraka zabavlja se kartama. Na zidu je sigurno uveličana Jakonijeva fotografija. Ona i danas ne priznaje da je to Jakonije, već otvoreneno kaže da je to njen verenik i da treba da dodje kroz koji dan. Čita jednu te istu knjigu evo dvadeset godina od kada čeka verenika. Ona propoveda da je veliki samo onaj čovek koji čitavo život čita jednu knjigu i podvlači i prepisuje mudrost na svoj papir. I ko savlada, kaže ona, samo jednu knjigu taj je dočeka svoj dan. A najlepší dan od svih dana, tako propoveda ona, jeste dan kada se vrati voljeni čovek. I ko može uvek zaplakati, kaže ona, biće srećan i dočekaće svoj dan najlepši od svih dana. Samo joj ženi kojoj se u kartama pokazuje fanat mača mora doći čovek izdaleka. Ako ga je čekala u miru i ako je bila spokojna vratit će se. E da li je plakala i nosila crnina za njim neće joj doći više nego li i njegova slika progovorit sa zida. E da li se molila gospodu i preuveličavala svoju patnju neće joj ga poslati i uniforma njegova ostaje zauvek prazna, neće je ispunjavati ruke njegove ni telo njegovo. U jednoj knjizi, kaže ona, kazana je sva mudrost. Čovek treba da izabere jednu knjigu, onu koja je najviše pisana za njega. Svaka se knjiga piše samo za jednog čoveka, ali ljudi greše i čitaju knjige koje nisu pisane za njih. Sama žena koja čeka svoga čoveka mora verovati u jednu mudrost, jer duga bi je pokolebala i bacila u crne misli. E da li se život primi bez nade da će se vratiti, onda je život sen smrli. Ako se jedan čovek čeka, propoveda ona, on ne može umreti dok usnama svojim ne dodirne tvoje čelo. Ako je već umro, onda to nije čekanje već nadanje da će jednom prozoriti njegova mrtva gubica kad na zemlji svud bude severni vetar. Ona podvlači malom crvenom olovkom knjigu koju čita, ali na jednom papiru ispisala je rečenicu koju treba izdvojiti i ponavljati kad zalazi sunce u polju i kad se stoka sprati; ovce, koze i govuda: „Gle, strah je božji mudrost i uklanjati se od zla jest razum“

— To piše na njegovom grobu, reče udovica, i ponovo stavši svoju maramicu u tašnu kao kad je prešla tri stepenika od crkve.

— Ono je vaš brat, upita Jafet, što je ostao u crkvi.

— Treba da se ispovedi, reče udovica.

— Hoće li da umre, upita Jafet.

Udovica se zagleda u krst koji je stajao iznad okrugle fotografije i koji bi, da je bilo sunca, imao svetlilju boju a ako bi se gledao izdaleka iz njega bi izbijali zruci koji bi se odmah iznad njega gubili

„Ovde počiva rab božji Jakonije veran gosu zborashe mudrost na zemlji a tek sad je mudar“

neki stariji Hercegovci kažu, ako im je verovati, da nije bio ni jedno ni drugo, već da je tu godinama čitao dve debele knjige, tvrdih, crnih korica i da je imao strani naglasak, da je čak bio jedno vreme moler i da se kazivao kao Madijar, sve dok mu nisu odnekud iz sveta došle one dve knjige i da je bio sam sve do onog dana do kad je kod njega došla Jefimijeva sestra i pokazala mu neke zabavljene crteže. Stariji Hercegovci takode kažu da je prvih dana kad je došao išao po Varoši i prodavao slike sa raznim cvetićima, vaznama i nekim čudnim figurama kao da su od kamena a koje su se mogle upotrebiti za dopisnice. Imao je, kažu stariji Hercegovci, tih, smiren i jednoličan glas. „Sto više pisanje, govorio je, što više lepih reči“. Tako je radio sve do dana kada je čuo zvona na crkvi koja su zvonila predveče uoči trojčinja dne. Nekoliko dana kasnije više ga nije bilo po Varoši, otprilike sedam dana, a onda se potpuno izmenjen pojavio sa dve debele knjige, tvrdih, crnih korica. Stariji Hercegovci kažu da je zaustavljao ljude na ulici i čitao im a pre toga bi obavezno rekao: „Pazi, slušaj me, muči, da ja govornim. Citao je tako dugo rečenice da su neki ljudi bežali od njega i zaobilazili ga. U tome ponekad nije bilo nikakvog smisla i ništa su se čudne reči za koje Varoši bezalno nisu znali da postoje. Odlazio je u polje i šetao sve do predveče, dok zavezome zvana a onda sklapao knjige, stavlja ih pod pazuhu i obično onim koji su izlazili da prošetaju pričao da nema tajne u čoveku i da nema boga nad čovekom. Zatim je pokušao da umre, ali jednim načinom na koji verovatno još nikada niko nije umro, niti pokušao. Svi su verovali, tako bar kažu stariji Hercegovci, da je to naučio iz knjiga. Ležao je na pod jedne prazne sobe koju danas prekriva prašina

— Zar se niko nije setio, upita udovica.

opružio se tako da su mu noge gotovo dodirivale vrata, upravo su bile korak od vrata na kojima su mogli ući posetoci. Svuda oko sebe posuo je dubovim lišćem i mirisalo je nekim cvetačkim mirisom. Na nogama je imao samo čarape a od same brade do vrha nogu prekrpio je sebe papirnom na kojem je bio napisao: „polako umirem, moja duša miruje, ostavite lišće pored mene jer se telo neće raspasti.“ Dve debele knjige, tvrdih, crnih korica stavio je ispod glave. Stariji Hercegovci kažu, ukoliko im je verovati, da su posetoci prilazili blizu njega, kristili se i zaista se uverili da je počeo da umire. Razgovarali su sa njim a on je pričao i ne otvarajući usta ili ih tek malo pomerajući. Tako je ležao nedeljama dana, ali neki su pričali da su ga primetili kako uveče nosi hranu i kako on neće umreti. I doista, nakon sedam dana on je ustao i počeo svoje propovedi i besede da drži narodu koji je dolazio na zbrove ili nedeljom na jutrenje. Veličao je i slavio život i molio narod da prezru knjige, sve što je u njima napisano pisali su veliki a „veliki njemu svagda mudri i stari i ne znaju svagda šta je pravo“. Prilikom svake besede istrazio je po jedan list iz debele knjige i pred narodom ga gazio. Mudrost je samo život, propoveda je, a o tome se ne može pisati jer i sam život nije stvoren za knjige. Umeo je, kažu